

GEOGRAFSKO IZOBRAŽEVANJE JE POMEMBEN DEL IZOBRAŽEVANJA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Dr. Karmen Kolenc Kolnik

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška c. 160,

SI – 2000 Maribor, Slovenija

e-naslov: karmen.kolenc@uni-mb.si

Izveček

Razumevanje in uresničevanje načel uravnoveženega trajnostnega razvoja ni več le del globalnih in državnih razvojnih dokumentov, temveč postaja vse bolj tudi sestavni del znanj ter vzgojnih vrednot v izobraževalnem procesu. V izobraževanju in vzgajanju za sonaravno uravnovežen trajnostni razvoj je potrebno graditi na holističnem pristopu ter medpredmetno usklajenem povezovanju tako, da dobijo večjo težo t. i. prenosljivi učni cilji, povezani z aktualnimi pojavi v prostoru: lokalnem, državnem in planetarnem, in v učenčevo aktivnost usmerjene učne metode. V članku je predstavljena komparativna izobraževalna prednost geografije v izobraževanju za trajnostni razvoj. Le-ta se odraža v vsebinski kompleksnosti povezovanja narave in družbe in v didaktičnem vzpodbujanju neposredne učne izkušnje raziskovalnega učenja na prostem (terensko delo, ekskurzije, učne poti, raziskovalni tabori, ...).

Ključne besede: trajnostni razvoj, geografija, izobraževanje, medpredmetne korelacije, učni načrt.

GEOGRAPHICAL EDUCATION IS AN IMPORTANT PART OF EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract

Understanding and performing tasks of sustainable development is no longer only a part of global and our national development documents, but it is becoming more and more a part of acquired knowledge and values in the educational process. When educating for sustainable development, we need to use a holistic approach and build upon a inter-subject connection, when educational goals, wich are related to present spatial phenomena, receive a greater emphasis. The article presents a comparative educational advantage of geography compared to chosen school subjects. It is reflected through the complex connection of nature and society, and also through chosen teaching methods and stimulation of direct learning experience of field study (field work, excursions, learning paths, research camps, ...).

Keywords: sustainable development, geography, education, inter-subject correlations, syllabus.

1. Uvod

Združeni narodi so obdobje med letoma 2005 in 2014 razglasili za desetletje izobraževanja za trajnostni razvoj (medmrežje 1). Države članice Združenih narodov naj bi v tem obdobju omogočile promocijo vizije trajnostnega razvoja s pomočjo vseh oblik izobraževanja in

poudarile pomembno vlogo izobraževanja in učenja pri trajnostnem razvoju. Pri tem je bilo opredeljenih osem področij delovanja: enakopravnost spolov, promoviranje zdravja, okoljevarstvo, razvoj podeželja, kulturna raznolikost, mir in varnost, trajnostna urbanizacija, trajnostna potrošnja (prav tam).

Raziskovalci s področja izobraževanja se intenzivno ukvarjajo z vprašanjem, kako vpeljati načela trajnostnega razvoja v pedagoško prakso. Na Inštitutu za izobraževanje Univerze v Londonu (medmrežje 2) so leta 2000 oblikovali posebno projektno skupino, v katero je vključeno preko dvajset strokovnjakov z različnih področij izobraževanja. Izoblikovali so deset temeljnih pedagoških načel, ki vzpodbujajo izobraževanje za trajnostni razvoj. Načela temeljijo na treh izhodiščih:

- termina poučevanje in učenje velja zaradi vpeljevanja načela vseživljenjskega učenja nadomestiti s terminom pedagogika, saj ne vključuje le učiteljev in učencev in samo formalne oblike izobraževanja, temveč ljudi vseh starostnih obdobij kot tudi neformalne oblike njihovega izobraževanja;
- v razumevanju potreb izobraževanja je potrebno razširiti in preseči ozke šolske okvirje, okvirje učnih načrtov in posameznih šolskih predmetov;
- graditi je potrebno na mreženju vseh izobraževalnih aktivnosti na različnih nivojih (npr. formalno in neformalno izobraževanje kot povezava med izobraževalno teorijo in življenjsko izkušnjo, znotraj šolskih predmetnikov se gradi na t. i. kroskurikularnih kompetencah in medpredmetnih korelacijah, ipd.).

»Učinkovita pedagogika temelji na načelih, ki vzpodbujajo pri učečih se zavedanje pravic, hkrati pa tudi zavedanja odgovornosti, ki jih ima posameznik kot del družbe, tako da razvija osebne veščine za državljansko participacijo.« (medmrežje 2, str. 2).

Nujno je neprestano iskanje novih, še kvalitetnejših poti na področju izobraževanja in mreženju vseh izobraževalnih aktivnosti na različnih nivojih (primarno, sekundarno, terciarno izobraževanje) ter področjih (formalno, neformalno izobraževanje), kar prinaša novo kvaliteto v povezavah med učno in življenjsko izkušnjo.

2. Izobraževalni potencial geografije in njena povezovalna vloga v šolskem kurikulumu

Geografsko učenje za prihodnost temelji na spoznanjih in načinih dela, ki so pomembni za sedanjost (učenje o prostoru) in prihodnost (upravljanje s prostorom). Geografija je šolski predmet, ki učečim se pomaga pridobiti znanje ter razviti sposobnosti in spretnosti, s katerimi lahko razumejo ožje in širše življenjsko okolje. Poleg tega jih vzgaja, da bi znali lokalno (domača pokrajina), regionalno (domača naravnogeografska enota), državno (Slovenija) in svetovno (Evropa, Zemlja) okolje pravilno vrednotiti in spoštovati (Kolenc Kolnik in Resnik Planinc 2006b).

Pri definiranju sodobnih ciljev pouka geografije smo v Sloveniji opredelili osem ključnih področij (Kolenc Kolnik in Resnik Planinc 2007), katerih doseganje naj bi učečim se omogočilo razvoj:

- kompetenc za pridobivanje in uporabo znanja (razvoj kritične osebnosti, sposobnosti razumevanja človeka in sveta);
- akcijskih kompetenc (pripravljenost za delovanje v različnih okoljih);
- državljskih kompetenc (vzgoja državljske kulture, civilizacijskih oz. medkulturnih vrednot).

Izvajanje pedagoških aktivnosti za doseganje izobraževalnih ciljev in razvijanje posameznikove raznolike kompetentnosti temelji na celotnem in kompleksnem (holističnem) pojmovanju geografskega prostora in poudarku na vzročno-posledičnih povezavah med naravnimi in družbenimi dejavniki. Skupna značilnost in kroskurikularna težnja vseh izobraževalnih področij je poudarek na vrednotah in usposabljanju za praktične dejavnosti in smotno (demokratsko) odločanje, ki naj temelji na kakovostnem, prožno in dobro razumljenem in povezanem znanju in presega dosedanje pogosto prevladujoče vsebinske učne korelacije. Na teh podlagah se poudarjajo (ESD 2005, Mulchany & Tutiaux-Guillon 2005, Kolenc Kolnik 2008) še naslednje tipične značilnosti izobraževanja za trajnostni razvoj kot vseživljenjskega učenja:

- poudarjanje kriterijev vrednot trajnostnega razvoja;
- razvijanje kritičnega in kreativnega mišljenja;
- v reševanje problemov usmerjenega učenja;
- izkustveno učenje (terensko delo, učne simulacije, eksperimentiranje, ...);
- razvijanje sposobnosti samostojnega odločanja;
- razvijanje sposobnosti timskega dela.

Pri učencih naj bi razvijali: visoko stopnjo kognitivnih sposobnosti, izobraževalno fleksibilnost, intelektualno radovednost, motivacijo za učenje ter jim pomagali razvijati psihosocialne spretnosti, ki jih potrebujejo, da bi obvladovali nove učne in življenjske izzive.

3. Izobraževalne možnosti geografije z vidika uresničevanja pedagoških načel, ki vzpodbujajo izobraževanje za trajnostni razvoj

Razumevanje tako globalnih vsebin kot lokalnih vsebin (v globalnem kontekstu) pogojuje zavedanje, da so le te pogosto medsebojno povezane in imajo obenem svoj historiat in prihodnost, tako z vidika posamične oz. prostorsko samostojne enote in sočasno tudi kot integrativni del širše prostorske enote tako, da lokalno ne izključuje regionalnega in globalnega, temveč je njihov sestavni del. Sposobnost razumevanja stvari z različnih vidikov je ob upoštevanju različnih stališč posameznika ali naroda tudi ključnega pomena za intra in inter nacionalno razumevanje kot osnove za ustvarjanje pogojev sodelovanja, ki podpirajo izobraževanje za trajnostni razvoj.

Med najučinkovitejše načine vzpodbujanja kroskurikularnega povezovanja (Dyrfjord idr. 2004), se uvrščajo izobraževalni cilji, ki bodo omogočali razvijanje učenčevih raznolikih kompetentnosti, naloga didaktike geografije in pouka geografije pa je, da najde ustrezne odgovore nanje. Skupna značilnost prenosa znanj in veščin medpredmetnih področij je poudarek na vrednotah (načela trajnostnega razvoja!) in usposabljanju za praktične dejavnosti in premišljeno odločanje, ki temelji na fleksibilnem povezovanju znanja ter presega dosedanje prevladujoče vsebinske učne korelacije. Med izobraževalnimi prednostmi geografije lahko in moramo prepoznati povezovanje (mreženje/networking) vseh izobraževalnih aktivnosti (formalno in neformalno izobraževanje).

Večina držav, ki zahteve trajnostnega razvoja vključujejo v strategije razvoja, upošteva pet razsežnosti trajnostnega razvoja: globalna odgovornost, medgeneracijska pravičnost, integracija gospodarskih, družbenih in okoljskih ciljev, načelo razvojne previdnosti in načelo sodelovanja oz. vključevanja javnosti pri odločanju (medmrežje 3).

V Sloveniji smo se pred dvema letoma lotili prenove učnih načrtov. V načrtovanju učnih ciljev pouka geografije smo sledili tako smernicam s področja trajnostnega razvoja kot sodobnim pedagoškim smernicam in izobraževalnemu potencialu geografije. V preglednici 1 je predstavljena vertikalna, ki ponazarja prehod od občega (Načela trajnostne družbe: Agenda 21 za Slovenijo; pedagoška načela, ki vzpodbujajo izobraževanje za trajnostni razvoj; izobraževalni potencial geografije) na konkretno učno-izvedbeno raven (cilji in kompetence, ki jih učenci razvijajo) na primeru treh skupin učnih ciljev za pouk geografije v osnovni šoli.

Preglednica 1: Izobraževalne možnosti geografije z vidika uresničevanja pedagoških načel, ki vzpodbujajo izobraževanje za trajnostni razvoj.

<p>Načela trajnostne družbe Agenda 21 za Slovenijo *</p>	<ul style="list-style-type: none"> • spoštovanje občestva življenja in odgovornost zanj; • spreminjanje osebnega odnosa in ravnanja; • izboljševanje kakovosti človekovega življenja; • ohranjanje vitalnosti in pestrosti Zemlje; • čim korenitejše zmanjševanje izčrpavanja neobnovljivih virov; • upoštevanje nosilne sposobnosti Zemlje; • usposabljanje skupnosti za samostojno in odgovorno ravnanje z okoljem; • oblikovanje državnega okvira za povezovanje razvoja in ohranitve; • ustvarjanje svetovnega zavezništva.
<p>Pedagoška načela, ki vzpodbujajo izobraževanje za trajnostni razvoj **</p>	<ul style="list-style-type: none"> • soodgovornost kot uvajanje v aktivno državljsko vlogo v procesih odločanja in preprečevanje družbene izključenosti, sposobnosti skupnega reševanja problemov, solidarnosti, iskanje ravnotežja med individualizacijo in skupnostjo (participatorno izobraževanje); • sposobnost za pridobivanje in uporabo znanja: kritičnost, zmožnost argumentiranja, preverjanja in presoje, spodbujanje razumevanja delovanja človeške družbe v okvirih naravnih danosti z ustrežno, na znanju in razumevanju temelječo kritično distanco; • povezanost z realnim svetom, spodbujanje in usposabljanje za razkrivanje in reševanje različnih, predvsem praktičnih življenjskih vprašanj, za katere ni ene same pravilne rešitve; • pripravljenost na delovanje v inter- in transnacionalnih okoljih in razvijanje akcijskih kompetenc učencev in pozitivnega, čustvenega odnosa do okolja in ljudi (empatija).
<p>Izobraževalni potencial geografije ***</p>	<ul style="list-style-type: none"> • prostorska raznolikost: različna fizična okolja, različne človeške aktivnosti, kulture, socialno-ekonomski sistemi ter različne gospodarske stopnje razvoja in preživetja; • večplastnost informacij o javnem, poklicnem in osebnem življenju ljudi, kar omogoča učencem spoznati in sprejeti odgovornost za delovanje v lokalnem, regionalnem, nacionalnem in globalnem prostoru; • razvoj vrednot in odnosov, ki prispevajo k vrednotenju lepote fizičnega sveta in različnih življenjskih pogojev; • skrb za kvaliteto in načrtovanje rabe prostora ter skrb za življenje prihodnjih generacij; • razumevanje pomena odnosov in vrednot pri odločanju, pripravljenost za odgovorno uporabo znanja o prostoru in veččin v osebnem, profesionalnem in javnem življenju; • spoštovanje pravice do enakopravnosti ljudi in živih bitij; • interdisciplinarnost v povezovanju različnih vidikov izobraževanja kot so spoznavni, čustveni, etični in estetski; • intelektualno predvidevanje današnjih in jutrišnjih potreb in soodgovorno sodelovanje vseh v rabi prostora; • na izkustvu temelječe učenje (terensko delo, ekskurzije).
<p>Predlog posodobljenega UN za geografijo v osnovni šoli ****</p>	<p>1. Cilji poznavanja in razumevanja (kognitivni cilji, deklarativno znanje): Učenci razvijajo poznavanje in razumevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lokacij in prostorov (lokalni, regionalni, globalni vidik), da bi bili sposobni postaviti lokalne, nacionalne in mednarodne dogodke v geografski okvir in razumeti osnovne prostorske odnose; • glavnih naravnih sistemov na Zemlji (relief, prst, vodovje, podnebje, rastlinstvo,

	<p>živalstvo) v medsebojni pokrajnotvorni povezanosti, da bi razumeli součinkovanje znotraj ekosistemov in med njimi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • glavnih socialnoekonomskih sistemov na Zemlji (kmetijstvo, naselitev, gospodarstvo, energija, prebivalstvo in drugi) z namenom pridobiti občutek za prostor; • različnosti ljudi in družb na Zemlji z namenom ceniti kulturno bogastvo človeštva, pomembnejših geografskih pojavov in procesov v domači regiji (v domačem kraju, občini) (lokalna raven), državi (regionalna raven) in na svetu (globalna raven) z vidika časovnih sprememb, da bi spoznali, da je vse v nenehnem spreminjanju (procesni vidik); • problemov, izzivov in možnosti v okviru globalnih soodvisnosti. <p>2. Cilji spretnosti (razvoj veščin, procesno znanje) in sposobnosti: <u>Učenci razvijajo spretnosti in sposobnosti:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • uporabe verbalnih, kvantitativnih in simboličnih podatkov kot so: besedila, slike, grafi, tabele, diagrami in zemljevidi (zemljevidografska pismenost, numerična pismenost, funkcionalna pismenost); • uporabe zbiranja virov informacij s pomočjo terenskih metod in tehnik dela (risanje panoramskih slik, tematskih zemljevidov, kartiranje, anketiranje, merjenje, ...); • zbiranje in interpretiranje sekundarnih virov informacij ter uporaba statističnih podatkov; • uporabe komunikacijskih, miselnih, praktičnih in socialnih veščin za raziskovanje geografskih tem na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni; • osnovnega geografskega preučevanja in raziskovanja domače pokrajine in Slovenije te sposobnost za uspešno vključevanje v odločanje o njenem razvoju; • za vrednotenje protislovij v okolju (lokalnem, regionalnem, globalnem) sodobnega sveta, obenem pa se usposablja za prepoznavanje nujnosti trajnostnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije; • pravičnega ravnanja ob morebitnih elementarnih nesrečah. <p>3. Vzgojni cilji (razvoj vrednot in odnosov – povezava z državljsko vzgojo, vzgojo za sožitje, multikulturno in okoljsko vzgojo) <u>Učenci razvijajo vrednote, ki prispevajo k:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijanju pozitivnih čustev do domovine, občutka pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezni do njene naravne in kulturne dediščine; • zanimanju za družbene potrebe, reševanju skupnih prostorskih (trajnostnih) problemov na lokalni, nacionalni, regionalni in globalni ravni; • vrednotenju raznolikosti in lepote fizičnega sveta na eni strani in različnih življenjskih pogojev ter družbenih potreb na drugi; • skrb za kvaliteto in načrtovanje uravnotežene rabe okolja ter skrb za življenje prihodnjih generacij (trajnostni razvoj); • povezovanju različnih vidikov izobraževanja kot so spoznavni, čustveni, etični, estetski, motorični; • razumevanju pomena odnosov in vrednot pri odločanju o posegih v prostor; • pripravljenosti za odgovorno uporabo geografskega znanja in veščin v osebni, profesionalni in javni življenju; • skrb za ohranjanje zdravja okolja in lastnega zdravja; • pripravljenosti vživljanja v položaj ljudi in pomoči ob elementarnih nesrečah; • spoštovanju pravice do enakopravnosti vseh ljudi, ohranjanju kakovosti naravnega in družbenega prostora za prihodnje generacije; • reševanju lokalnih, regionalnih in globalnih problemov po načelih trajnostnega razvoja in načelih Svetovne deklaracije o človekovih pravicah.
--	---

Viri: *(www.umanotera.org/upload/files/sustainable_development/eu_strategy); **(medmrežje 2); *** Kolenc-Kolnik, K. 2006, Kolenc-Kolnik, K., Resnik Planinc, T, 2006; **** Predlog posodobljenega UN za geografijo v osnovni šoli, tipkopis julij 2007, ZRSŠ.

Geografsko razumevanje in proučevanje soodvisnosti naravnih in družbenih elementov prostora je za trajnostno prihodnost nujna podlaga, zato moramo v izobraževanju za trajnostni razvoj geografijo preseči prepogosto sicer zelo izčrpno analizo prostorskih procesov in pojavov

ter se pogumneje postaviti v medpredmetno sintezno središče razvoja učenčevega mišljenja. Pomembno je, da se zavemo, da smo kot učitelji geografije dolžni, z vidika poslanstva naše vede, delovati povezovalno.

Mnoge empirične raziskave so pokazale, da se učitelji v kompleksnih situacijah v razredu ne odločajo na podlagi prej nakopičenega teoretičnega znanja, ampak na podlagi t. i. situacijskega razumevanja in praktičnega znanja v veliki meri intuitivno (Day 1999, Bauer idr. 2003, Marentič-Požarnik 2005). V aktivnost najboljših učiteljev je vgrajeno bogastvo »znanja v praksi« (knowledge in action) in zato bi bilo pomembno doseči povezanost široko zastavljenih načel trajnostnega razvoja in sodobnih pedagoških smernic ter posodobljene geografske načrte tako, da jih učitelji dejansko ponotranjijo, torej sprejmejo za svoje. Samo tako aktivirani učitelji jih bodo tudi udeležili in učencem pomagali tlakovati njim lastne poti v trajnostno družbo.

4. Zaključek

S trajnostnim razvojem usklajene ali zgrešene življenjske prakse lahko učence vzpodbude k razmisleku in akciji v doseganju življenjsko pomembnega učnega cilja: osebno odgovorno ravnanje v rabi prostora in domišljeno sklepanje kompromisov med tem, kaj ljudje želimo in kaj prostor (lokalni, regionalni, planetarni) zmore z vidika trajnostnega sonaravnega razvoja. K dosegu tega cilja morajo stremeti učni cilji vseh šolskih predmetov, še zlasti pa izstopa področje medpredmetnega povezovanja geografije, državljanske in okoljske vzgoje. Geografija kot šolski predmet medpredmetno izobražuje in vzgaja z naravoslovnimi in družboslovnimi vsebinami, kar so tudi sicer temeljna izhodišča za razumevanje in odločanje pri upravljanju in usmerjanju bodočega razvoja na lokalni, državni ali svetovni ravni, kot tudi pri prenosu spoznanj iz izobraževalno – teoretičnega na življenjsko-praktično področje. Zato so najprimernejši izkustveni načini pridobivanja znanja in vrednot, temelječi na terenskem delu.

Rezultat, za katerega si pri učenju za trajnostni razvoj prizadevamo, je močna socio-ekonomska in okoljska ozaveščenost ter državljanska pripravljenost za posameznikov osebni angažma pri reševanju problemov.

Geografsko izobraževanje za trajnostni razvoj uči o zapletenosti holističnih sistemov, ki podpirajo posameznikove vedenjske spremembe pri njegovem razumevanju in povezanosti z okoljem. Da bi lahko zasledovali ta kompleksen izobraževalni cilj, moramo vzpodbujanje učenja o prostoru in razvijanje akcijskih kompetenc učencev vključiti v vse izobraževalne dokumente in posledično tudi v vse predmetne učne načrte (ne samo, ampak zlasti še geografske) ter v sistematično izobraževanje učiteljev, kot pogoja za prenos novih spoznanj v pedagoško in življenjsko realnost.

Prispevek geografije v izobraževanju za trajnostni razvoj se kaže (ne samo v učnih vsebinah učenja o prostoru in uporabi raznolikih učnih metod) v razumevanju in ponotranjenju dejstva, da je naravna podlaga za življenje in delovanje vsakega posameznika in skupnosti v sedanjosti in prihodnosti okolje, ki je omejena obča dobrina.

Literatura in viri

- Bauer, T., Clarke, M., Daidiliene, E. 2003: Active learning and Citizenship Education in Europe. The CiCe Thematic network project. London.
- Day, C. 1999: Developing Teachers: The Challenges of Lifelong Learning. Palmer press, GB. London.
- Dyrfjord, K., Fumat, Y., Pergar Kuscer, M., Andersen, R. 2004: Citizenship Education and Identity in courses for those who will work with Pre-school children. CiCe Professional Guidelines 1. London.
- Hawkes, J. 2001: The fourth pillar of sustainability: Culture's essential role in public planning. Common Ground. Melbourne.
- Interboard Education for Sustainable Development Group 2005: Education for Sustainable Development. Good Practice Guide for Primary, Secondary and special Schools, Curriculum Advisory & Support Service. Northern Ireland.
- Kolenc-Kolnik, K. 2005: Učenje za odgovorno prihodnost: primer učenja za kompetentno ravnanje s prostorom. Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja, 3–4. Novo mesto, str. 58–67.
- Kolenc-Kolnik, K. 2006: Didaktična vrednost učenja geografije na prostem. Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja, št. 1. Novo mesto, str. 48–56.
- Kolenc-Kolnik, K., Resnik Planic, T. 2006: Izzivi prenove gimnazijskega programa z vidika geografskega izobraževanja. Geografski obzornik, št. 4. Zveza geografov Slovenije. Ljubljana, str. 22–26.
- Kolenc-Kolnik, K. 2007: Proaktivnost in terensko delo v izobraževanju za trajnostni razvoj. Revija za geografijo, št. 2. Univerza v Mariboru. Filozofska fakulteta.
- Kolenc-Kolnik, K. 2008: Učenje za održivi razvoj i uloga geografskog obrazovanja. Cjeloživotno učenje za održivi razvoj. V Uzelac, V., Vujičić, L. (ur.). Svezak 2. Učiteljski fakultet Sveučilišta. Rijeka, str. 101–106.
- Marentič-Požarnik, B. 2005: Vpetost v sodobna pojmovanja učenja in pouka – nujnost in hkrati izziv za geografsko izobraževanje. Slovenska šolska geografija s pogledom v prihodnost. Državna založba Slovenije, str. 19–23.
- Medmrežje 1: <http://www.unesco.si/projekti-inaktivnosti/izobrazevanje-za-trajnostni-razvoj.html> (1. 9. 2008).
- Medmrežje 2: The Institute of Education University of London, Teaching and Learning Research Programme, <http://www.tlrp.org/themes/themes/tenprinciples.html> (20. 8. 2008).
- Medmrežje 3: http://www.umanotera.org/upload/files/sustainable_development/eu_strategy (12. 9. 2007).
- Mulchany, C., Tutiaux-Guillon, N. 2005: Guidelines on Citizenship Education for sustainable Development. CiCe Guidelines 9. London.
- Previšić, V. 2008: Globalne dimenzije održiva razvoja u nacionalnom školskom kurikulumu. Cjeloživotnoučenje za održivi razvoj. V Uzelac, V., Vujičić, L. (ur.). Svezak 1. Učiteljski fakultet Sveučilišta. Rijeka, str. 55–65.

GEOGRAPHICAL EDUCATION IS AN IMPORTANT PART OF EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary

Sustainable development as harmonised or strayed life practice can stimulate pupils to think over and act toward important educational goals: responsible personal actions in spatial use and deliberate compromise between what people want and what our space (local, regional and global) can take from the viewpoint of permanent co-natural development. All school subjects should strive after this goal. Especially inter-subject connections between geography, civic education and environmental education should emphasise the given goal.

Geography as a school subject teaches inter-subject through natural and social science topics, which are also normally the basic starting-points for understanding and decision-making in managing and directing future development on a local, national and global level as well as in transfer of knowledge from educational – theoretic to living – practical area. Therefore it is obvious that experiential ways of acquiring knowledge and values based upon field work are the most appropriate.

Adequate circumstances, conditions and environment for forming responsible citizens are made by different factors, amongst which the educational system is highly important. It is crucial that teachers of different school subjects are aware that they can and must co-create pupil's civic role as role for life.

Geography involves actively finding out the world and thinking about how we relate to it so that we might better understand, explain and predict how human and physical interactions affect, and are affected by, our everyday decisions. So the 'what can I do?' and 'why, where and how?' questions demanded by citizenship are ones that geographers are familiar with and have the skills to answer. For this reason alone, geography has a distinct citizenship dimension. Interdisciplinarity needs to play a major role in education and training in preparing our students to work together and for decision makers to understand the implications of our actions. Educators need to focus on the types of education and research environments that promote and support interdisciplinarity. They must not be afraid to establish courses and programmes that meet interdisciplinary issues through integrated thinking, there by transforming the learning and education process.

The result which we strive for in learning for sustainable development is a strong socio-economic and environmental conscience and civic readiness for an individual's personal engagement in solving problems.

Geographical education for sustainable development teaches about the complication of holistic systems, which support the individual's behavioural changes, understanding and connection with the environment. In order to follow this complex educational goal, we need to include the stimulation of learning about the environment and development of pupil's action competencies into all educational documents and thus into all subject curricula (not only, but especially into geography) and also into systematic education of teachers as a condition for transfer of new knowledge into pedagogical and life reality.